

ҚОНУНИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН ДАР БОРАИ ЭКСПЕРТИЗАИ ИЛМӢ ВА ИЛМӢ-ТЕХНИКӢ

(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2010, №1, мод. Қонуни ҚТ аз 29.01.2021с., №1767)

Қонуни мазкур муносибатҳоро вобаста ба гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ ба танзим дароварда, объектҳои муҳими ҷамъиятиро, ки зарурат ба экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ доранд, муайян мекунад, ҳуқуқ ва ӯҳдадорихои асосии фармоишгарон ва иҷрокунандагони экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникиро муқаррар менамояд.

БОБИ 1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

Моддаи 1. Мафҳумҳои асосӣ

Дар Қонуни мазкур мафҳумҳои асосии зерин истифода мешаванд:

- экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ – намуди фаъолияти илмӣ-таҳқиқотӣ оид ба гузарондани таҳқиқот, таҳлил ва арзёбии илмии объектҳои экспертиза, тайёр намудан ва ба расмӣ даровардани ҳулосаи эксперти нисбати ин объектҳо, ки барои қабул намудани қарорҳои муҳими ҷамъиятӣ заруранд;
- эксперт – шахси воқеӣ, ки дар ташкилоти махсус ё мустақилона фаъолият намуда, оид ба иҷрои вазифаҳои гузаштаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ таҳассуси баланд ва таҷрибаи касбӣ дорад;
- ҳулосаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ – ҳуҷҷати омоданамудаи иҷрокунандаи экспертиза, ки оид ба объекти экспертиза ҳулосаҳои асосиро дар бар мегирад.

Моддаи 2. Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ

Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон асос ёфта, аз Қонуни мазкур, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳамаҷунин санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф намудааст, иборат мебошад. (ҚҚТ аз 29.01.2021с., №1767)

Моддаи 3. Вазифаҳои экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ

Вазифаҳои асосии экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ аз инҳо иборатанд:

- таҳқиқи воқеии маҷмӯии объектҳои экспертиза;
- санҷиши мувофиқати объектҳои экспертиза ба талабот ва меъёрҳои қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- арзёбии мувофиқати объектҳои экспертиза ба сатҳи имрӯзаи донишҳои илмӣ, техникӣ ва технологӣ, самтҳои афзалиятноки инкишофи илмӣ-техникӣ, принципҳои сиёсати давлатӣ оид ба илму техника, талаботи беҳатарии экологӣ ва манфиатҳои иқтисодӣ;
- таҳлили самаранокии истифодаи имкониятҳои мавҷудаи илмӣ-техникӣ, арзёбии натиҷаи корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ, коркардҳои таҷрибавӣ-конструкторӣ ва технологӣ;
- пешгӯии оқибатҳои илмӣ-техникӣ, иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва экологӣ татбиқи барномаҳо, лоиҳаҳо ва пешниҳодҳо, ки объекти экспертиза мебошанд;
- таҳияи ҳулосаҳои асоснокӣ эксперти оид ба ҳамаи масъалаҳои омӯхташаванда (аз ҷумла тавсияҳои маблағгузоришаванда);
- ҷалби ҷомеаи илмӣ ба ҳалли масъалаҳои ташкили таҳқиқоти илмӣ ва афзун гардонидани самараи корҳои эксперти.

Моддаи 4. Принципҳои экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ

Принципҳои асосии экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ аз инҳо иборатанд:

- салоҳиятноки ва сатҳи баланди касбии шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки экспертиза мегузаронанд;
- муносибати илмӣ, таҳқиқи пурра, ҳамаҷониба ва воқеии объектҳои экспертиза, таъмини асоснокии натиҷаҳои экспертиза;
- мустақилият ва ҳимояи ҳуқуқи иштироккунандагони раванди эксперти хангоми аз тарафи онҳо иҷро намудани фаъолияти касбӣ;
- тамоюл ба сатҳи ҷаҳонии инкишофи илм ва техника, меъёрҳо ва қоидаҳои беҳатарии технологӣ ва экологӣ, талаботи стандартҳо ва созишномаҳои байналмилалӣ;
- ташкили бонизоми корҳои эксперти ва таъмини меъёрӣ ва илмию методии онҳо;
- ба назар гирифтани афкори ҷамъиятӣ оид ба масъалаи мавриди экспертиза қарордошта;
- ҷавобгарӣ барои дурустӣ, пуррагӣ ва асоснокӣ тавсияҳои экспертиза;
- шаффофияти экспертиза.

Моддаи 5. Намудҳои экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ

1. Экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ метавонад аз рӯи моҳият давлатӣ, ҷамъиятӣ ва махсус ва аз рӯи тартиби гузарондан ибтидоӣ, такрорӣ, иловагӣ ва комиссияӣ бошад.

2.Шартҳо ва тартиби гузаронидани намудҳои гуногуни экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникиро Қонуни мазкур муқаррар менамояд.

Моддаи 6. Объектҳои экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ

1. Объектҳои экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ иборатанд аз:
 - лоиҳаҳо, барномаҳо, технологияҳо, пешниҳодҳои сатҳи мазмуни гуногун, ки аз рӯи онҳо таҳлили асосноки илмӣ анҷом дода шуда, дар бобати мувофиқи мақсад будани қабул, татбиқ, истифода ва вусъати баъдии онҳо ҳулоса дода мешавад;
 - намунаҳои техника (аз ҷумла ҳарбӣ), объектҳои саноатӣ, иншоот, падидаҳои табиӣ, технологияҳо, ки доир ба онҳо ғирiftани ҳулосаҳои илман асосноки эксперти талаб карда мешавад.
2. Ба экспертизаи ҳатмии илмӣ ва илмӣ-техникӣ инҳо шомиланд:
 - барномаҳои давлатӣ ва миллии илмӣ, илмӣ-техникӣ ва технологӣ;
 - лоиҳаҳои барномаҳои байнидавлатии илмӣ ва илмӣ-техникӣ дар соҳаи ҳамкориҳои илмӣ ва илмӣ-техникӣ;
 - барномаҳои соҳавӣ ва байнисоҳавӣ дар фаъолияти илмӣ, илмӣ-техникӣ ва технологӣ;
 - барномаҳои илмӣ-техникии дорои аҳамияти иҷтимоӣ, лоиҳаҳои инноватсионӣ ва инвеститсионии сатҳи таъйиноти гуногун, инчунин натиҷаҳои татбиқи ин барномаҳо ва лоиҳаҳо;
 - таҳқиқоти диссертатсионӣ, пешниҳодҳои раціонализаторӣ, ихтироот;
 - лоиҳаҳои санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ оид ба танзими фаъолият дар соҳаи илм ва илму техника;
 - асосномаҳои техникӣ-иқтисодии барномаҳо, лоиҳа ва қарорҳо доир ба сохтан, навсозӣ, барҳамдиҳӣ, боздоштан, нигоҳдории маҷмааҳои истеҳсоливу технологӣ ва системаҳои техникӣ, ки бо иштирок ё назорати давлат сохта мешаванд;
 - асосномаҳои илмӣ ва илмӣ-техникии қарорҳое, ки ба пешгирӣ ва бартараф намудани оқибатҳои вазъияти фавқулудда ва фалокатҳои техногенӣ алоқаманданд;
 - қорҳое, ки ба дарёфти ҷоизаҳои давлатӣ дар соҳаи илм ва техника пешбарӣ шудаанд.
3. Бо ташаббуси ташкилотҳо ва муассисаҳо, ки ҳалли масъалаҳои дахлдор ба салоҳияти онҳо марбутанд, инҳо экспертиза карда мешаванд:
 - лоиҳаҳои ҷудогонаи илмӣ-техникӣ ва технологӣ, ҳамчунин маҳсулоти илмӣ-техникӣ;
 - қорҳои илмӣ-таҳқиқотии (дорои ҷанбаҳои бунёдӣ ва амали) самтҳои гуногун;
 - қорҳои таҷрибавӣ-конструкторӣ ва маҷмӯи қорҳое, ки дар асоси супоришҳои техникӣ бо мақсади қоркарди ҳуҷҷатҳои дахлдор иҷро мешаванд;
 - қорҳои илмӣ дар шакли дастнависҳо, маърузаҳо, монографияҳо ё дастурҳои махсус омодашуда;
 - асосномаҳои техникӣ-иқтисодӣ, нақшаҳои концептуалӣ, тиҷоратӣ ва лоиҳаҳои инвеститсионӣ;
 - равандҳои татбиқи натиҷаҳои таҳқиқот ва қоркардҳои илмӣ, навъҳои дигари фаъолияти илмӣ, илмӣ-техникӣ ва технологӣ;
 - объектҳои дигари фаъолияти илмӣ ва илмӣ-техникие, ки нисбати онҳо зарурати гузаронидани экспертиза пеш меояд.

Моддаи 7. Субъектҳои экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ

1. Субъектҳои экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ фармоишгарон ва иҷрокунандагони экспертиза ва ҳамчунин дигар иштироқкунандагони фаъолияти экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ мебошанд.
2. Фармоишгарони экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ мақомоти давлатӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва байналмилалӣ, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки ба гузаронидани ин экспертиза манфиатдоранд, буда метавонанд.
3. Фармоишгарон мавзӯ ва мазмуни экспертизаро муайян мекунанд, супоришҳои гузарондани онро тартиб медиҳанд, маблағгузориҳои қорҳои зарурӣ, пардохти хидмати ташкилкунандагони экспертиза ва қори экспертҳоро таъмин ва ҳулосаҳои экспертии пешниҳодшударо баррасӣ менамоянд.
4. Иҷрокунандагони экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ ташкилотҳои эксперти ва шахсони воқеӣ – экспертҳое мебошанд, ки оид ба мавзӯи экспертиза таҳассуси лозимӣ ва таҷрибаи касбӣ доранд.
5. Экспертҳо дар ташкилотҳои эксперти ё мустақилона қор карда, дар экспертиза бевосита иштирок менамоянд, объекти ба онҳо пешниҳодшударо меомӯзанд ва арзёбӣ мекунанд, оид ба гузаронидани таҳлили дуруст ва пурраи объект, асоснокии тавсияҳо ва мувофиқати онҳо ба талаботи фармоишгари экспертиза масъулият доранд.
6. Дар симои як шахс яқҳо қардани вазифаҳои эксперт ва муаллифи қоркарди арзёбишаванда ва ё шахси барои ҳимояи ӯ манфиатдор иҷозат дода намешавад.

Моддаи 8. Сертификатсия, аттестатсия ва аккредитатсияи фаъолияти эксперти

1. Шахсони воқеие, ки ба таври доимӣ ё касбӣ фаъолияти экспертиро иҷро менамоянд ва шахсони ҳуқуқие, ки дар оинномашон чунин фаъолият пешбинӣ шудааст, бояд аз сертификатсияи ҳатмии давлатӣ гузаранд ва сертификатеро, ки таҳассуси дорандаи онро дар масъалаҳои гузаронидани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ тасдиқ менамояд, дарёфт намоёнд.

2. Барои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки шаҳодатномаи давлатии таҳассусӣ доранд, сертификатҳо метавонанд бо ҳуҷҷатҳои дигар иваз карда шаванд. Шакли ҳуҷҷатҳое, ки сертификатро иваз мекунанд ва ба иҷрои фаъолияти экспертӣ (пешниҳоди хизматрасонии экспертӣ) бе дарёфти сертификат ҳуқуқ медиҳанд, аз ҷониби мақоме, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон онро ваколатдор намудааст, муайян карда мешавад.

3. Ташкилотҳои (муассисаҳои) илмӣ Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва академияҳои соҳавие, ки фаъолияти худро аз ҳисоби маблағҳои бучети давлатӣ амалӣ мекунанд, муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ, ки **мақоми ваколатдори давлатии назорат дар соҳаи маориф ва илм** онҳоро аз аттестатсия гузаронидааст, муассисаҳои пешбари илмӣ-таҳқиқотӣ ва муассисаҳои лоиҳакашии вазорату идораҳо метавонанд фаъолияти экспертиро бе сертификатсияи иловагӣ дар асоси низомномаҳои қабулшуда, ки дар онҳо чунин фаъолият пешбинӣ шудааст, иҷро намоянд. (**ҚЧТ аз 29.01.2021с., №1767**)

4. Мувофиқати имкониятҳои иҷрокунандаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ ба талаботи меъёри барои таъмини шартҳои гузарондани экспертиза ва сифати натиҷаҳои он ҳангоми аккредитатсияи онҳо дар мақомот ва ташкилотҳое, ки ба гузарондани экспертизаи ҳатмии илмӣ ва илмӣ-техникӣ ваколатдоранд, тасдиқ карда мешавад.

5. Ба эксперти, ки ба тартиби муқарраршуда аттестатсия ва аккредитатсияро гузаштааст, мақоми эксперти категорияи муайян дода мешавад.

6. Тартиби гузаронидани сертификатсия, аттестатсия ва аккредитатсияи давлатии ташкилотҳои экспертӣ ва экспертҳоро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад.

7. Аккредитатсияи шахрвандони хориҷӣ, шахсони бешаҳрванд ба сифати эксперт бо назардошти талаботи Қонуни мазкур, шартномаҳо ва созишномаҳои байналмилалӣ сурат мегирад.

8. Рад кардани сертификатсия, аттестатсия ва аккредитатсияи иҷрокунандаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ метавонад бо тартиби судӣ эътироз карда шавад.

БОБИ 2. ҲУҚУҚ ВА ҶАДВОЛИ СУБЪЕКТҲОИ ЭКСПЕРТИЗАИ ИЛМӢ ВА ИЛМӢ-ТЕХНИКӢ

Моддаи 9. Ҳуқуқ ва ҷаҳдҳои фармоишгари экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ

1. Фармоишгари экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ ҳуқуқ дорад:

- дар бораи зарурати гузаронидани экспертизаи ибтидоӣ, такрорӣ, иловагӣ ё комиссиянии илмӣ ва илмӣ-техникӣ қарор қабул кунад, агар Қонуни мазкур тартиби ҳатмии гузаронидани чунин экспертизаро муқаррар накарда бошад;

- ташкилоти экспертии (эксперти) экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникиро интихоб намояд, дар бораи гузаронидани он машварат гирад;

- бо ташкилотҳои экспертии (экспертҳои) экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ бо риояи талаботи Қонуни мазкур шартнома бандад;

- дар гузаронидани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ иштирок намояд, агар Қонуни мазкур ё шартномаи гузаронидани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ талаботи дигарро пешбинӣ накарда бошад;

- бо ҳулосаҳои марҳилавӣ ва ниҳони экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ шинос шавад;

- бо ризоияти ташкилоти экспертӣ (эксперт) ба объекти экспертиза дар рафти экспертиза тағйирот ворид намояд;

- дар бораи рафти экспертиза бо тартиби муқарраршуда иттилоъ гирад, ба ташкилоти экспертӣ (эксперт) дар бораи моҳияти экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ тавзеҳот, эродҳо, пешниҳодҳои ҳаттӣ ё даҳонӣ пешниҳод намояд;

- ихтиёрдории соҳибмӯлкро ба натиҷаи экспертиза риоя намояд, агар Қонуни мазкур ё шартномаи пудратӣ барои гузаронидани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ талаботи дигарро пешбинӣ накарда бошад.

2. Фармоишгари экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ ҷаҳддор аст:

- ба ташкилоти экспертии (эксперти) экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ дар гузарондани таҳлили ҳамаҷониба, воқеӣ, маҷмӯӣ ва илман асоснокӣ объектҳои экспертиза, омода кардани арзёбии новобастаи экспертӣ мусоидат намояд;

- ба ташкилоти экспертӣ (эксперт) барои гузаронидани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ оид ба объектҳои экспертиза дар мӯҳлати муқаррарнамудаи шартнома мавод, иттилоот, ҳисобҳо, нишондодҳо, маълумоти иловагии лозимиро диҳад;

- дар фаъолияти худ ҳулосаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникиро истифода барад ва дар мавридҳои дар Қонуни мазкур пешбинишуда объекти экспертиза ва маводи марбут ба онро ба экспертизаи такрорӣ ё иловагӣ пешниҳод намояд;

- шартҳои махфиятро ҳангоми ташкили экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ, аз ҷумла пинҳон нигоҳ доштани ному насаби экспертҳоро риоя намояд;

- музди кори ташкилоти экспертӣ (эксперт)-ро тибқи шартнома дар бораи гузаронидани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ пардохт намояд;

- ба ташкилоти экспертӣ (эксперт) товони зарари маънавӣ ва моддиро, ки ҳангоми гузаронидани экспертиза бо амали нодурусти худ расонидааст, ҷуброн намояд.

3. Фармоишгар бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон барои вайрон кардани шартҳои шартнома дар бораи гузаронидани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ ва қабули қарорҳои беасоси вобаста ба тасдиқ кардан ё накардани натиҷаҳои экспертиза масъул мебошад.

Моддаи 10. Ҳуқуқҳо ва ӯҳдадорӣҳои иҷроқунандаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ

1. Иҷроқунандаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ (ташкилоти экспертӣ, эксперт) ҳуқуқ дорад:

- оид ба ҳамаи масъалаҳое, ки ба мавзӯи ва методологияи гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ дахл доранд, озодона андеша баён намояд;

- дар таҳқиқ, таҳлил ва арзёбии объектҳои экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ дар ҳамаи марҳилаҳои иштирок намояд;

- мавод, ҳисобҳо ва асосномаҳои иловагии заруриро барои омода кардани хулосаҳои воқеӣ дархост намояд;

- бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ё шартнома дар бораи гузаронидани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ оид ба объекти экспертиза маълумоти бозғаймӣ дарёфт намояд;

- ба маҳзани маълумот, манбаъҳои дигари иттилоотӣ илмӣ-техникӣ оид ба масъалаҳои марбут ба мавзӯи экспертиза озодона дастрасӣ дошта бошад.

2. Қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ё шартнома барои гузаронидани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ метавонанд ҳуқуқҳои дигарро ба иҷроқунандаи экспертиза (ташкилоти экспертӣ, эксперт) пешбинӣ намоянд.

3. Иҷроқунандаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ (ташкилоти экспертӣ, эксперт) ӯҳдадор аст:

- ба фармоишгари экспертиза ҳуҷҷатҳоро, ки гузаштани сертификатсия, аттестатсия ва аккредитатсияро тасдиқ менамоянд ё ҳуҷҷатҳои дигарро, ки таҷриба ва сатҳи илмӣ-техникии ташкилоти экспертӣ ва дараҷаи тахассуси экспертҳои барои гузаронидани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ ҷалбшударо тасдиқ мекунанд, нишон диҳад;

- шартҳои махфияти маълумоти аз фармоишгари экспертиза гирифташуда ва дар маводи экспертиза ҷойдоштаро, ки қонун ва шартнома дар бораи гузаронидани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ пешбинӣ намудаанд, риоя кунад;

- дар мавридҳои зарурӣ дар назди фармоишгар масъалаи ба экспертиза ба таври илова ҷалб намудани мутахассисони соҳаҳои ба ҳам наздик ё махсуси илм, техника ва истеҳсолотро пеш гузорад.

4. Эксперт – иштирокчиҳои экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ барои натиҷаҳои он, аз ҷумла барои дер аз мӯҳлат, бешфат ва ғайриқонунӣ гузарондани экспертиза, иҷро накардани ӯҳдадорӣҳои шартномавӣ, бе иҷозат ошкор намудани маълумоти хидматӣ, гирифтани инъомҳои пулӣ моддӣ аз шахсони воқею ҳуқуқии манфиатдор ҷавобгарии шахсӣ дорад.

5. Эксперт ҳангоми гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ дар интиҳоби усулҳои гузарондани экспертиза мустақил аст ва оид ба объектҳои экспертиза бо таъя ба натиҷаҳои таҳқиқоти мувофиқи донишҳои махсуси худ гузарондааш хулоса медиҳад.

6. Расондани таъсир ба эксперт аз ҷониби намояндаи фармоишгар ё шахсони дигари ба гузарондани экспертиза манфиатдор манъ аст.

7. Шахсоне, ки дар расондани таъсир ба эксперт гунаҳкоронад, тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешавад.

БОБИ 3. ТАРТИБИ ГУЗАРОНДАНИ ЭКСПЕРТИЗАИ ИЛМӢ ВА ИЛМӢ-ТЕХНИКӢ

Моддаи 11. Асосҳо барои гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ

1. Экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ аз рӯи талаботи қонун ё бо ташаббуси фармоишгари экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ гузаронда мешавад.

2. Байни фармоишгар ва иҷроқунандаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ барои гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ шартнома баста мешавад.

3. Экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ дар асоси озмун амалӣ карда намешавад.

Моддаи 12. Таъйини экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ

Экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ дар асоси қарори гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ таъйин мегардад. Қарор дар бораи гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ бояд дорои маълумоти зерин бошад:

- сана ва макони қабули қарор;

- асоси таъйини экспертиза;

- супоришҳои барои экспертиза гузошташуда;

- объектҳо ва маводҳои барои экспертиза пешниҳодшуда;

- шартҳои махсуси муносибат бо объектҳои таҳқиқоти экспертӣ, агар онҳо зарур бошанд;

- номи ташкилоти экспертӣ (маълумот дар бораи эксперт), ки гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ ба онҳо супорида шудааст;
- маълумоти дигар.

Моддаи 13. Шартнома барои гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ

1. Дар шартнома барои гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ муайян карда мешаванд:
 - тарафҳои шартнома;
 - мавзӯ ва объекти экспертиза;
 - шартҳои гузарондани экспертиза;
 - ҳуқуқи ӯҳдадорҳои тарафҳо;
 - мӯҳлати гузарондани экспертиза;
 - тартиби маблағгузорӣ;
 - шартҳое, ки ба тағйир ё қатъи муносибатҳои шартномавӣ таъсир мерасонанд;
 - масъулияти тарафҳо барои иҷро накардан ё номатлуб иҷро кардани шартҳои шартнома;
 - шартҳои дигари барои тарафҳо муҳим.
2. Дар шартнома барои гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ шартҳои иловагии зеринро зикр намудан мумкин аст:
 - ҳуқуқи моликият ба натиҷаҳои ниҳой, марҳилавӣ ва иловагии экспертиза;
 - ӯҳдадории фармоишгар дар бораи пешниҳод намудани иттилооти махсус оид ба объект ва мавзӯи экспертиза ;
 - шартҳо ва низомии дастрасӣ ба маводи маълумотдихӣ ва иттилоотӣ, маҳзани маълумот ва манбаъҳои дигари иттилоот, ки сирри давлатӣ, тижоратӣ ё ахбори дигари махфӣ доранд;
 - шартҳо ва тартиби ҷалби мутахассисон барои иштирок дар фаъолияти алоҳидаи раванди экспертӣ;
 - шартҳои дигари иловагӣ.
3. Қисми ҳатмии шартнома дар бораи гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ супориш барои гузарондани экспертиза мебошад, ки дар он бояд мавзӯи экспертиза ва меъёрҳои арзёбии объекти экспертиза муайян гардида бошанд.
4. Шартнома барои гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ мумкин аст дар намуди шартномаи пудратӣ барои иҷрои корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ баста шавад.
5. Намуд ва шакли мушаххаси шартномаро барои гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ бо бахисобгирии шароити мушаххаси гузарондани экспертиза ва муқаррароти қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон фармоишгар муайян мекунад.

Моддаи 14. Хусусиятҳои гузарондани экспертизаи давлатӣ, ҷамъиятӣ ва махсуси илмӣ ва илмӣ-техникӣ

1. Экспертизаи давлатӣ бо қарори мақомот ва ташкилотҳои давлатӣ, ки ба ташкили гузарондани экспертизаи давлатии илмӣ ва илмӣ-техникӣ ваколатдоранд, анҷом дода мешавад.
2. Ҳангоми гузарондани экспертизаи давлатии илмӣ ва илмӣ-техникӣ иштирокчиёни раванди экспертӣ ба Қонуни мазкур, санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ки тартиби гузарондани экспертизаи давлатиро ба танзим мебардоранд, таъя мекунад.
3. Шахсони мансабдор, мақомот ва ташкилотҳои давлатӣ ҳуқуқ доранд, ки дар асоси ҳулоаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ қарор қабул намоянд, агар экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ бо риояи талаботи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ки тартиби гузарондани экспертизаи давлатиро танзим менамоянд, анҷом дода шуда бошад.
4. Экспертизаи ҷамъиятӣ бо ташаббуси ҷомеаи илмӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва шахрвандоне гузаронда мешавад, ки фармоишгари экспертизаи ҷамъиятии илмӣ ва илмӣ-техникӣ мебошанд.
5. Экспертизаи ҷамъиятӣ мумкин аст дар ҳар гуна соҳаи фаъолияти илмӣ ва илмӣ-техникӣ оид ба объектҳое, ки таваҷҷӯҳ ва назорати ҷамъиятиро талаб мекунад, гузаронда шавад. Натиҷаҳои экспертизаи ҷамъиятӣ мумкин аст нашр ва ё бо тартиби муқарраргардида ба мақомот ва ташкилотҳои дахлдор пешниҳод карда шаванд. Мақомот ва ташкилотҳои давлатӣ ҳангоми қабули қарорҳои барои ҷамъият муҳим бояд тавсияҳои экспертизаи ҷамъиятиро ба назар гиранд.
6. Экспертизаи махсуси илмӣ ва илмӣ-техникӣ бо ташаббуси шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ – фармоишгарони экспертиза, ки ба гирифтани ҳулоаҳои экспертӣ доир ба объектҳои мушаххаси экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ дар иртибот ба қарор оид ба истифодаи онҳо дар фаъолияти амалӣ манфиатдоранд, гузаронда мешавад.
7. Экспертизаи ҷамъиятӣ ва махсуси илмӣ ва илмӣ-техникӣ аз тарафи ташкилотҳои дорои шаклҳои гуногуни моликият ва тобеияти идоравӣ, ки дар оинномаи онҳо фаъолияти экспертӣ пешбинӣ шудааст, ҳамчунин аз тарафи шахсони воқеӣ-экспертҳо, ки шӯҳрати касбӣ ва таҷрибаи гузаронидани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникиро дар соҳаи мушаххаси донишҳои илмӣ ва илмӣ-техникӣ доранд, гузаронда мешаванд.

Моддаи 15. Хусусиятҳои гузаронидани экспертизаи ибтидоӣ, тақрорӣ ва иловагии илмӣ ва илмӣ-техникӣ

1. Экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникии ибтидоӣ бо мақсади амалӣ гардондани тадбирҳои вобаста ба тайёр кардани хулосаҳои асоснок доир ба объектҳои таҳқиқшаванда (арзёбишаванда) гузаронда мешавад.

2. Экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникии такрорӣ мумкин аст дар мавриди ошкор шудани вайронкорӣҳо дар талабот ва қоидаҳои гузарондани экспертизаи ибтидоӣ ва ё бо талаби фармоишгар дар мавриди мавҷуд будани эродҳои асоснок нисбат ба хулосаи экспертизаи ибтидоӣ гузаронда шавад.

3. Гузарондани экспертизаи такрорӣ ба дигар иҷрокунандаи экспертиза супорида мешавад.

4. Экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникии иловагӣ дар объектҳои гузаронда мешавад, ки нисбат ба онҳо фармоишгар ҳолатҳои нави илмӣ ва илмӣ-техникиро ошкор сохтааст.

5. Гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникии иловагӣ ба ҳамон иҷрокунанда ва ё дигар иҷрокунандаи экспертиза супорида мешавад.

Моддаи 16. Экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникии комиссияӣ

1. Экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникии комиссияӣ экспертизае мебошад, ки аз тарафи якчанд иҷрокунандаи экспертизаи як тахассуси экспертӣ ва ё якчанд иҷрокунандагони экспертизаи тахассусҳои гуногуни экспертӣ, ки аз рӯи мавзӯ, объект ё усули амалиёти экспертӣ наздиканд, гузаронда мешавад.

2. Хусусияти комиссияии экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ аз тарафи фармоишгари экспертиза ва ё роҳбари ташкилоте, ки гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ ба ӯҳдаи ӯ вогузор шудааст, муайян карда мешавад.

3. Ташкил ва иҷрои экспертизаи комиссияӣ ба ӯҳдаи роҳбари ташкилот ва ё ба роҳбарони якчанд ташкилотҳои, ки ба гузарондани экспертизаи комиссияӣ ӯҳдадор гардидаанд, вогузор карда мешавад.

4. Комиссияи экспертҳо мақсад, пайдарпайӣ ва ҳаҷми таҳқиқоти пешбинишударо вобаста ба зарурияти ҳалли масъалаҳои дар назди онҳо гузошташуда мувофиқа мекунад. Дар ҳаёти комиссияи экспертҳо, ки гузарондани экспертиза ба он супорида шудааст, ҳар як эксперт алоҳида ва мустақилона таҳқиқот мебарад, натиҷаҳоеро, ки шахсан ва экспертҳои дигар ба даст овардаанд, арзёбӣ мекунад ва доир ба масъалаҳои гузошташуда дар доираи донишҳои махсуси худ хулоса мебарорад. Яке аз экспертҳои комиссияи мазкур метавонад нақши роҳбар-ташкилотчии экспертизаро иҷро кунад.

5. Хулосаи экспертизаи комиссияӣ аз тарафи ҳамаи иҷрокунандагони экспертиза имзо карда мешавад.

Моддаи 17. Таъмини воқеият, ҳамаҷонибагӣ ва пуррагии экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ

Воқеият, ҳамаҷонибагӣ ва пуррагии экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ бо тариқи зайл таъмин мегардад:

- интиҳоби озодаи ташкилотҳои экспертӣ ва экспертҳои, ки барои иҷрои экспертиза даъват мешаванд;

- бо шартҳои гузарондани сертификатсия ва аккредитатсияи ташкилотҳои экспертӣ ва экспертҳо дар соҳаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ;

- аслият ва пуррагии иттилооте, ки барои гузарондани экспертиза пешниҳод шудааст;

- салоҳияти иҷрокунандаи экспертиза, ки дар соҳаи муайяни дониш соҳиби таҷриба ва тахассуси зарурӣ барои иҷрои супориши мушаххаси экспертӣ мебошад;

- ҳуқуқи эксперт барои талаб кардани пешниҳоди иттилоот ва маълумоти иловагӣ дар мавриди нопурра будан ва ё ихтилоф доштани маълумоти ибтидоӣ, ҳамчунин ҳуқуқи эксперт ба радкунии асосноки додани хулоса;

- ӯҳдадорӣи эксперт барои додани хулосаи ҳаттӣ доир ба моҳияти супориши экспертӣ бо тафсири муфассали раванд ва натиҷаҳои экспертиза;

- ҷавобгарии эксперт барои муносибати сатҳӣ нисбат ба супориши додашуда;

- ҳуқуқи фармоишгари экспертиза барои арзёбии натиҷаҳои хулосаҳои экспертиза аз рӯи моҳият;

- ҳуқуқи фармоишгари экспертиза барои таъйин намудани экспертизаи иловагӣ ва ё такрорӣ тибқи ҳолатҳои пешбиникардаи қонун;

- ҳуқуқи пешбиникардаи қонун ба шахсоне, ки ба натиҷаҳои экспертизаи қонунан ҳифзшуда манфиатдоранд, барои талаб кардани таъйини экспертизаи иловагӣ ё такрорӣ ва дархост барои рад кардани экспертҳо.

Моддаи 18. Иштироки шахсони сеюм дар гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ

1. Дар экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ шахсоне иштирок карда метавонанд, ки дар қонунгузорӣ ё шартнома дар бораи гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ пешбинӣ гардидаанд.

2. Шахсони дар гузарондани экспертиза иштироккунанда ҳуқуқ надоранд, ки ба рафти чараёни экспертиза даҳолат кунанд, вале метавонанд ҳуқуқҳоеро истифода баранд, ки онҳо аз қонунгузории

Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё шартнома барои гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ бармеоянд.

3. Иштироки шахсони бегона дар мавридҳои зерин иҷозат дода намешавад:
 - ҳангоми тартиб додани ҳулосаи экспертиза;
 - дар ҳаласои экспертҳо ва ҳангоми ҷамъбаст кардани ҳулосаҳо, агар экспертизаи комиссияӣ ва ё маҷмӯӣ гузаронда шавад;
 - агар иштироки онҳо раванди экспертизаро ҳалалдор кунад.
4. Агар шахси иштироккунанда дар гузарондани экспертиза ба раванди эксперти ҳалал расонад, ҳар эксперт ҳуқуқ дорад, ки амалиёти экспертиро боздорад ва дар ин бора бетаъхир ба фармоишгари экспертиза хабар диҳад.
5. Фармоишгари экспертиза дар ин маврид бояд дархости экспертиро қонеъ гардонад ва ё бо тартиби муқарраргардида экспертиро иваз намояд.

Моддаи 19. Ҳулосаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ

1. Ҳулосаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ ҳуҷҷате мебошад, ки аз тарафи иҷрокунандаи экспертиза омода карда мешавад ва ҳулосаҳои асосиро доир ба объекти экспертиза дар бар мегирад.
2. Ба ҳулосаи экспертиза мумкин аст андешаҳои махсуси асоснокшудаи экспертҳо, ки ба қабули ҳулоса розӣ намебошанд, замима карда шавад.
3. Ҳулосаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникиро, ки аз тарафи иҷрокунандаи экспертиза омода гардидааст, бе ризоияти хаттӣ ё тағйир додан мумкин нест.
4. Ҳулосаи экспертиза, ки аз тарафи иҷрокунандаи экспертиза омода шудааст, ба намоёндаи ваколатдори фармоишгари экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ пешниҳод карда мешавад.
5. Фармоишгари экспертиза асоснокии ҳулосаи экспертиро арзёбӣ накарда, риояи талаботи супориш ва шартномаро барои гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ тафтиш менамояд ва дар сурати иҷро шудани ин талабот, ҳулосаи экспертиро тасдиқ мекунад.
6. Рад кардани тасдиқи ҳулосаи эксперти ба сабабҳои норизоғӣ ба мазмуни ҳулосаи эксперти иҷозат дода намешавад ва бо тартиби судӣ ба он эътироз овардан мумкин аст.
7. Ҳулосаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ аз рӯи мавзӯ ва объекти гузаронидани он метавонад мусбат ва ё манфӣ бошад, ки дар ин бора дар қисми қарордоди ҳулоса бояд тасвияи дахлдор ворид карда шавад.
8. Агар қарори фармоишгари экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ ба ҳулосаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ муҳолиф бошад, нусхаи аслии ҳулосаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ яқоя бо нусхаи аслии қарори зикршуда бояд аз тарафи фармоишгар ва иҷрокунандаи экспертиза нигоҳ дошта шавад.
9. Ҳулосаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ (ё қисми асосии он) мумкин аст бо риояи талаботи Қонуни мазкур нашр карда шавад.
10. Ҳулосаи эксперти моликияти фармоишгари экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ мебошад, агар дар қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ва шартнома барои гузарондани экспертиза тартиби дигар пешбинӣ нагардида бошад.
11. Ҳулосаи эксперти ва натиҷаҳои дигаре, ки дар рафти гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ ба даст омадаанд, ба натиҷаҳои фаъолияти илмӣ-техникӣ тааллуқ доранд.
12. Ҳулосаи экспертизаи давлатии илмӣ ва илмӣ-техникӣ ва экспертизаи махсуси илмӣ ва илмӣ-техникӣ барои фармоишгари он ҳуҷҷати ҳатмӣ мебошад ва ҳангоми таҳияи қарор, ки барои асоснок кардани он экспертизаи мазкур гузаронда шудааст, ба эътибор гирифта мешавад.
13. Ҳулосаи экспертизаи ҷамъиятии илмӣ ва илмӣ-техникӣ хусусияти тавсиявӣ дорад ва ҳангоми қабул кардани қарорҳои дахлдор аз тарафи фармоишгарон дар баробари ҳулосаҳои экспертизаи давлатии илмӣ ва илмӣ-техникӣ ба эътибор гирифта мешавад.
14. Агар экспертизаи ҷамъиятии илмӣ ва илмӣ-техникиро ташкилоте гузаронда бошад, ки барои фаъолияти эксперти сертификатҳои давлатӣ дорад, он гоҳ ҳулосаи он аз рӯи аҳамият ба ҳулосаи экспертизаи давлатӣ баробар доништа мешавад.

Моддаи 20. Ҳолатҳои вайрон кардани қоидаҳои экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ

1. Ҳолатҳои зерин вайрон кардани қоидаҳои гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ ҳисоб мешаванд:
 - ба экспертиза пешниҳод накардани асноди (иттилооти) зарурӣ;
 - тақаллубкорӣ дар мавод, маълумот ва рақамҳое, ки ба экспертиза пешниҳод шудаанд, ҳамчунин маълумот дар бораи натиҷаҳои гузарондани он;
 - маҷбур кардани эксперт ба таҳияи ҳулосаи ғайривоқеии экспертиза;
 - ба вучуд овардани монеаҳо дар гузарондани экспертиза;
 - канорагирӣ аз пешниҳоди маводу маълумот ва нишондодҳои зарурӣ ба мақомоти махсуси ваколатдори давлатӣ дар соҳаи экспертиза, ташкилотҳои эксперти ва экспертҳо;
 - беасос будани ҳулосаҳои экспертиза;
 - тақаллубкорӣ дар ҳулосаҳои экспертиза;
 - аз фармоишгари экспертиза пинҳон доштани асосҳои рад кардани эксперт;

- тақаллубкорӣ дар иттилоот ва маълумот дар бораи натиҷаҳои экспертизаи гузаронидашуда;
- даҳолати бавосита ё бевоситаи ғайриқонунӣ ба раванди эксперти ба мақсади расонидани таъсир ба натиҷаҳои экспертиза;
- аз тарафи субъектҳои экспертиза вайрон кардани ҳуқуқи муаллифӣ ва ҳуқуқи моликият нисбат ба объекти экспертиза ё натиҷаҳои он;
- риоя накардани шартҳои махфияти иттилооте, ки аз тарафи эксперт дар чараёни кори ӯ ба даст омадааст.

2. Вайрон кардани қоидаҳои экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ боиси безъятибор донистани экспертиза ва ҳулосаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ мегардад.

Моддаи 21. Таъминоти иқтисодӣ ва моддиву техникӣ экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ

1. Экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ аз ҳисоби маблағҳои фармоишгар гузаронда мешавад, агар ҳангоми бастани шартнома барои гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ тартиби дигар пешбинӣ нашуда бошад.

2. Экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ дар асоси ҳисоббаробаркунии байни фармоишгар ва иҷроқунандаи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ анҷом дода намешавад.

3. Маблағҳои буҷетӣ барои гузарондани экспертизаи давлатии илмӣ ва илмӣ-техникӣ ба маблағгузории қорҳои илмӣ-таҳқиқотӣ ва таҷрибавӣ-конструкторӣ дохил мешаванд.

4. Экспертизае, ки бо супориши мақомоти давлатӣ, ташкилоти (муассисаи) давлатии дар таъминоти буҷет қарордошта гузаронда мешавад, мумкин аст аз ҳисоби маблағҳои буҷетии ба ин ташкилот ҷудогардида маблағгузорӣ карда шавад.

5. Ба ўҳдадорҳои фармоишгар тибқи шартнома барои гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ таъмини моддиву техникӣ гузарондани экспертиза, таъмин бо бино, таҷҳизот, нақлиёт, воситаҳои алоқа ва монанди инҳо дохил шуда метавонад.

БОБИ 4. МУҚАРРАРОТИ ХОТИМАВӢ

Моддаи 22. Муносибатҳои байналмилалӣ дар соҳаи ташкил ва гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ

1. Муносибатҳои байналмилалӣ доир ба гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ дар асоси шартномаҳо ва созишномаҳои байналмилалӣ бо назардошти анъанасе, ки дар фаъолияти эксперти байналмилалӣ муқаррар шудаанд, танзим карда мешаванд.

2. Фармоишгарон ҳақ доранд барои гузарондани экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ намояндагони ташкилотҳои байналмилалӣи экспертӣ ва экспертҳои хориҷиро, ки дар фаъолияти экспертӣ ихтисоси мувофиқ доранд, даъват намоянд.

3. Ташкилотҳои экспертӣ ва экспертҳо метавонанд ба созмонҳои байналмилалӣи экспертӣ дохил шаванд, ҳамчунин бо супориши созмонҳои байналмилалӣ, давлатҳо, шахсони ҳуқуқӣ ва шахрвандони хориҷӣ экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ гузаронанд.

Моддаи 23. Ҷавобгарӣ барои вайрон кардани Қонуни мазкур

Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ барои вайрон кардани Қонуни мазкур мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд.

Моддаи 24. Тартиби мавриди амал қарор додани Қонуни мазкур

Қонуни мазкур пас аз интишори расмӣ мавриди амал қарор дода шавад.

**Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

Эмомалӣ Раҳмон

**ш. Душанбе, 12 январи соли 2010,
№593**